

به نام خدا

حسین شهبازی رز

کاندیدای شورای عالی جامعه حسابداران رسمی - عضو غیر شاغل

خلاصه مدیریتی

بطور کلی وضعیت حسابرسی مستقل در کشور مستعد بهبود است و علیرغم تلاش های صورت گرفته، نتایج گزارش ها و خروجی فعالیت های حسابرسی، بیانگر واقعیت ها و اتفاقات جامعه اقتصادی نمی باشد و بخش های مختلف اقتصادی، بطور ملموس از نتایج فعالیت های حسابرسان مستقل بهره مند نیستند. این در حالی است که در این حوزه، حدود ۱۰,۰۰۰ نفر با درآمد تقریبی ۸۵۰ میلیارد تومان فعالیت می کنند. محدودیت های متعددی در پیش روی فعالیت های حسابرسی وجود دارد که بخش مهمی از آن، خارج از حیطه کنترلی حسابرسان مستقل است که می توان به نبود جایگاه مناسب در بدنه دولت، محدودیت های مربوط به دسترسی به بانک های اطلاعاتی و مشکلات مربوط به قوانین و مقررات اشاره کرد. همچنین عوامل داخلی همانند، قدیمی بودن تفکرات و رویکرد مدیران تاثیر گذار این حوزه و مدیریت های طولانی مدت بدون ارزش افزوده آنها، نبود تعامل حرفه ای و هم افزایی مناسب بین حسابرسان، عدم ارتباط موثر با سایر دستگاه های نظارتی و عدم سرمایه گذاری در زیرساخت های حسابرسی از جمله آن است. در مجموع، جامعه اقتصادی کشور از ظرفیت های بالقوه حسابرسان مستقل، خصوصا در موضوعاتی چون مشاوره- های مدیریتی، حاکمیت شرکتی، کنترل های داخلی، و قوانین و مقررات استفاده نکرده است و از طرفی حسابرسان نیز تلاشی برای شناساندن قابلیت های خود اقدام نکرده و یا آمادگی لازم را برای انجام چنین فعالیتهایی ندارند. وضعیت فعلی حسابرسان مستقل و وضعیت بعضی شاخص های مرتبط با این حرفه به شرح ذیل تقدیم می شود.

بخش اول: وضعیت موجود حسابرسان مستقل

۱. ۸۵۰ نفر معادل ۳۵٪ اعضای جامعه، غیر شاغل هستند. این نسبت در سال های قبل حدود ۲۵ درصد بوده است. عبارتی سالانه تعدادی از متخصصان این حوزه به دلیل عدم جذابیت حرفه ای جدا می شوند که خبر خوبی برای این حرفه نیست.
۲. ۲۰۱ موسسه، معادل ۷۸٪ موسسات درآمد سالانه زیر ۳ میلیارد تومان دارند. به نظر می رسد میانگین حقوق پرداختی به کارکنان و حسابرسان در رده های مختلف جزء حداقل هاست. ضمن اینکه کارکنان موسسات در سال های اخیر تقریباً ثابت مانده اند (حدود ۸۵۰۰ نفر).
۳. متأسفانه به جز استثنائاتی، فعالیت حسابرسی، برند کارفرمائی ندارد و کار کردن در این حوزه مورد علاقه فارغ التحصیلان نیست. احتمالاً مدل های کاری قدیمی، حقوق و مزایای پایین و جایگاه ضعیف حرفه در بازار، از دلایل اصلی این موضوع می باشد.
۴. از ۸۵۰ میلیارد تومان درآمد حوزه حسابرسی، سهم هزینه های فناوری اطلاعات و استفاده از ابزارهای تخصصی (به جزء استثنائاتی) برای افزایش کیفیت خدمات حسابرسی، نزدیک به صفر است که یک فاجعه محسوب می شود.
۵. ترکیب درآمد خدمات حسابرسان مستقل، از تنوع لازم برخوردار نیست و کاملاً با محوریت خدمات حسابرسی می باشد. ضمن اینکه لاین خدمات مشاوره ای به دلیل نبود تخصص های لازم برقرار نشده است. سؤال valid این است که اگر حسابرسی اجباری نبود، آیا حسابرسان می توانستند به خدمات خود ادامه دهند؟
۶. چگونگی تحقق اهداف راهبردی تعیین شده در مستندات جامعه حسابداران رسمی (حداقل ۱۰ سال گذشته)، مشخص نشده است و بنظر می رسد استراتژی ها، خطوط تحولی ایجاد نکرده است، ضمن اینکه بخش مهمی از برنامه های ارایه شده توسط اعضای ادوار مختلف شورا، کلی گویی بوده و بعد از انتخابات به فراموشی سپرده شده است.

۷. در سالهای اخیر، ترکیب اعضای شورا به نحوی بوده که هر کدام دغدغه های بیرونی خودشان را داشته اند. در دو دوره گذشته، ریاست شورا با عزیزیانی بوده که مسئولیت بزرگی در سازمانهای دیگر داشته و تمرکزشان جای دیگری بوده است. ضمن اینکه اینگونه انتخابها در راستای کنترل های داخلی اثربخش نبوده چون استقلال و تضاد منافع که از مهمترین اصول و ارکان حسابرسی است، نادیده گرفته شده است. همچنین خروجی و تاثیرگذاری هریک از اعضا در پیشبرد برنامه ها و اهداف جامعه اطلاع رسانی نشده است.

۸. در حرفه ما، شاید مدیران خوبی پیدا کنیم ولی هیچ موقع رهبران خوبی سراغ نداشته ایم. متأسفانه وضعیت موجود به نحوی است که نه موسسات و نه آدمها، بزرگ نمی شوند. ظرفیت های مدیریتی در چنین مدلی کشف نمی شود و علیرغم اینکه سالانه بالغ بر صد نفر به اعضای جامعه اضافه می شوند، لیکن ظرفیت های آنها مورد شناسایی قرار نمی گیرد و اصطلاحاً دیده نمی شوند، لذا بخش مهمی از آنها حرفه را ترک می کنند و از طرفی هنوز اسامی افرادی که بیش از ۳۰ سال سابقه مدیریتی دارند و برای تحقق اهداف حرفه، نقش مثبتی ایفا نمی کنند، دیده می شود، این پیشکسوتان (که البته در درستکاری و ارزشهای اخلاقی آنها هیچ تردیدی نیست) میدان را به افراد مستعد واگذار نمی کنند. تجربه نشان داده که تفکرات دولتی و پلت فرم های قدیمی، هیچ کمکی به این حوزه نکرده و نخواهد کرد.

۹. اختلافات درون حرفه ای و فرسایشی باعث شده نه تنها هم افزایی ایجاد نشود، بلکه موجب گردیده که بعضی از سازمانها و نهادها برای این حرفه سیاست گذاری و تصمیم گیری نمایند که تبعات ناخوشایندی بدنبال داشته و آسیب های فراوانی به جایگاه حرفه وارد کرده است. متأسفانه چتر آثار منفی تفکرات دولتی و ترس از دولت، بر سر حسابرسان مستقل حاکم بوده است و در مراقبت و مواظبت از اصول اصلی حرفه موثر عمل نکرده ایم.

۱۰. خروجی گزارش های حسابرسان مستقل از هر نوع، بیانگر واقعیت ها و اتفاقات جامعه نبوده و ذینفعان واقعی حس قابل قبولی نسبت به آنها ندارند. بعضاً مواردی وجود داشته که یک بانک یا سازمان بزرگ، درگیر تقلب و تحریف سازمان یافته بوده ولی در گزارشات حسابرسی آثاری از آن درج نشده است. در هر حال می توان نتیجه گیری کرد که وضعیت اقتصادی کشور کاملاً غیر عادی بوده و خدمات حسابرسی با این سبک و سیاق جوابگوی این شرایط نبوده و تصمیم گیرندگان حوزه خدمات حسابرسی مستقل حساسیتی برای تغییر این رویکرد نداشته اند.

بخش دوم: وضعیت بعضی موضوعات مرتبط با حسابرسی در کشور

۱. نظام حاکمیتی

در کشور ما هنوز ابتدایی ترین اصول حاکمیت شرکتی (نظام راهبری) نادیده گرفته می شود و حسابرسان مستقل به طور موثر به این موضوع نمی پردازند. متأسفانه بخش مهمی از دولت خود را از این موضوع مستثنی می داند. مصادیق متعددی در این خصوص قابل ذکر است.

۲. کنترل های داخلی

نظام کنترل های داخلی در کشور به شدت آسیب دیده و این کنترل ها به دفعات توسط بالاترین سطوح مدیریتی خیلی از شرکتها زیر پا گذاشته شده است و در بسیاری از موارد، خدمات حسابرسی، متناسب با این شرایط طراحی نشده است. ضمن اینکه حسابرسی مبتنی بر ریسک نیز، حداقل در شرکت های بزرگ در حد شکل و شعار باقی مانده است.

۳. درک و برداشت اجتماعی از فساد اقتصادی و فراوانی فسادها

تاوان اجتماعی فسادهای اقتصادی هم به لحاظ خسارتهای مالی و هم به لحاظ اعتماد عمومی به شدت سنگین است. شاخص ادراک فساد در کشور بر اساس گزارش سازمان شفافیت بین المللی، بسیار ناامید کننده است و برای این حجم از اقتصاد قابل قبول نیست. حسابرسان مستقل که به موجب استانداردهای مصوب درخصوص تقلب و تحریف مسئولیت دارند، به دلیل محدودیت های مختلف، به اندازه کافی به این موضوعات ورود پیدا نمی کنند و آثاری از این موارد در گزارش آنها مشاهده نمی شود.

اقدامات / پیشنهادات / برنامه

- ✓ شناسایی ظرفیت های موجود (حدود ۱۲۰۰۰ نفر اعضاء و کارکنان شاغل) جهت ارتقای جایگاه حسابرسان مستقل وبازيابی وجهه حرفه ای آنها و اتخاذ راهبردی که Dominant بودن موسسات جامعه را در بازار خدمات حسابرسي و مشاوره ای تقویت نماید و برنامه ای که تنوع درآمدی موسسات را تضمین نماید (کمک به ارتقاء سایر قابلیت ها ودانش ها. متأسفانه همه چیز به استانداردهای حسابداری و حسابرسي ختم می شود که آن هم مستعد بهبود است).
- ✓ ایجاد زیرساخت های لازم برای حفظ کارکنان و اعضاء در حرفه حسابرسي.
- ✓ برنامه ریزی جهت آموزش های هدفمند خصوصا در حوزه فناوری اطلاعات.
- ✓ ایجاد بسترهای لازم برای علمی کردن فرآیند حسابرسي با استفاده از فناوری اطلاعات در راستای رعایت موثر و کامل استانداردهای حسابرسي. (در حال حاضر برای حسابرسي واحدهای بزرگ حرفی برای گفتن نداریم.)
- ✓ ایجاد بسترهای لازم برای ترغیب افراد قدیمی و با ارزش حرفه برای کناره گیری از مسئولیت های مستقیم و تقویت نقش مشاوره ای آنان و شناسایی افراد با ارزش حرفه و منتورینگ آنها.
- ✓ تقویت نقش حسابرسان مستقل و تلاش برای بازنگری در جایگاه آن در دولت و کمک به یکپارچگی آنها به نحوی که دخالت و سیاست گذاری توسط سایر نهادها به حداقل برسد.
- ✓ ایجاد بسترهای لازم برای ارائه خدمات با کیفیت متناسب با نیازهای بازار به نحوی که پاسخگوی دغدغه های اقتصادی ایران باشد (حسابرسان مستقل برای کاهش شکاف این بخش باید سرمایه گذاری زیادی را انجام دهند).

یادمان باشد:

حسابرسان مستقل کشورما ، با یکی از بدترین سیستم کنترلهای داخلی دنیا روبرو هستند. فضایی که بخش های قابل ملاحظه ای از اقتصاد مورد بررسی مستقل قرار نمی گیرد. و مسئولان اجرایی آنها علیرغم اختیارات بالا، مسئولیتی نمی پذیرند. و سازمان های حاکمیتی از قدرت غیرقابل کنترلی برخوردارند. و صاحبان قدرت و سازمانها، علیرغم نقاط ضعف مفرط از احترام بیش از اندازه ای برخوردار هستند. و حسابرسان (دولتی و خصوصی، بدون تردید بعنوان پاکترین حرفه ونهاد کشور) به لحاظ ماهیت حرفه ، بشدت دچار تنگناهای اخلاقی وحرفه ای برای افشاء روبروهستند یا شجاعت بیان آن را ندارند وبیش از اندازه محافظه کاری پیشه کرده اند و اینکه در هر حال Game changers نیستیم. در پایان ازاعضا وکاندیداهای محترم تقاضا دارم در انتخاب ، به تخصص، مهارت وتجربه افراد دقت شود، قرار نیست همه مثل هم از یک طیف مهارتی باشند، اجتناب از تشابه فکری ضروری است ولی یکپارچگی مهم است و مهم این است که آیا اعضاء می توانند عامل تغییر وتحول مثبت باشند یا خیر؟ بنده به موضوعات ارایه شده به شرح فوق اعتقاد کامل دارم و در اصول خود استوار بوده وبه اتفاق سایر دوستان تمام تلاشم را برای تحقق اهداف بحق حسابرسان مستقل بکار خواهم گرفت.

اگر نکاتی از این نوشته ناروا یا موجب رنجش گردیده، منظر خواهی می نمایم.

قضاوت در باره سوابق اینجانب و توان دفاع از مطالبات حرفه و عملیاتی نمودن آنها را به دوستان می سپارم.

باسپاس

شهریور ماه ۱۳۹۸